

[Glensgård]

skal opfattes, nemlig som en bekræftelse på mit spørgsmål. Trafikministeriet har selv haft de samme overvejelser, og dets oprindelige udkast til lovforslaget indeholdt ikke denne paragraf i denne udformning.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslaget.

Afstemning

Ændringsforslaget forkastedes, idet 55 stemte for, 96 imod.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges med 114 stemmer mod 24; 12 stemte hverken for eller imod.

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ophævelse af lov om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse samt om ændring af militær straffelov [af Tastesen (S), Jørgen Junior (FP), Yvonne Herløv Andersen (CD), Gert Petersen (SF), Tove Jørgensen (DKP), Niels Helveg Petersen (RV), Mølgaard (DR) og Wilhjelm (VS)].

(Lovforslag nr. L 93. Fremsat 15/11 77. Første behandling 1/3 78. Betænkning 6/4 78. Anden behandling 11/4 78. Tillægsbetænkning 25/4 78).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden:

Jeg kan allerede nu meddele, at jeg fra følgende 17 medlemmer har modtaget anmodning om, at afstemningen om lovforslaget sker ved navneopråb:

Svend Andersen (Rosk. a.), Arentoft, H. C. Hansen, Kirsten Jacobsen, Ove Jensen, Uwe Jensen (Ribe a.), Jørgen Junior, Askjær Jørgensen, Kjærulff-Schmidt, Lawaetz, Masted, Børge Møller, Nauerby, Poulsgaard, Ernst Schmidt, Thorndahl og Voigt.

Ændringsforslaget sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Ændringsforslaget vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Forhandling

Anders Andersen (V):

Da mit partis ordfører, fru Mette Madsen, ikke kan være til stede her i dag, skal jeg fremsætte nogle bemærkninger.

Lovforslaget har jo været til behandling i udvalget mellem anden og tredje behandling. Vi har dér fået oplyst, at der ligger to konventioner, dels den europæiske menneskerettighedskonvention, art. 7, dels FN-konventionen, art. 15, som begge to fastslår, at der ikke kan gennemføres lovgivning med tilbagevirkende kraft. Jeg vil nok sige, at FN-konventionen er den stærkeste i sin formulering.

Det betyder altså, at hvis man ophævede dødsstraffen og eventuelt i en given situation ville genindføre den, forhindrer disse konventioner det. Det forudsætter, at man opsig konventionerne, og der er 6 måneders opsigelsesvarsel. Det kan naturligvis bekymre, at man i forbindelse med behandlingen af dette lovforslag må konstatere, at man, på trods af oplysninger der er kommet i dagspressen, ikke kan gennemføre lovgivning med tilbagevirkende kraft.

De bemærkninger, jeg har at sige videre, drejer sig i og for sig ikke så meget om, hvorvidt man er for eller imod dødsstraf el-

[Anders Andersen]

ler ophævelse af dødsstraffen. Jeg er imod ophævelse af dødsstraffen. Mine bemærkninger går mere på den behandling, lovforslaget har fået i udvalget mellem anden og tredje behandling.

Vi har stillet yderligere spørgsmål og bedt om at få lovforslaget til høring i straffelovrådet og andre steder, men det har ikke været muligt. Jeg vil gerne sige, at det er ingen kritik af ministeren. I et samråd, som vi havde i udvalget, gav justitsministeren tilsagn om, at hvis det ønskedes fra udvalgets side, ville justitsministeren naturligvis indkalde sådanne svar og formidle sådanne høringer. Jeg tror, det er vigtigt at få dette slået fast. Det er nok mere en kritik af udvalgets formand. Det er en kritik af, at man i udvalget majoriserede mindretallet og derved forhindrede, at disse spørgsmål blev sendt til udtalelse. Det er efter min opfattelse i almindelighed betænkeligt, hvis man i et udvalg forhindrer, at relevante spørgsmål kommer ud til høring og får den nødvendige vurdering. Det er særdeles betænkeligt i en sag af så ømfindelig karakter, hvor følelser i stor udstrækning spiller ind, at det ikke under udvalgsbehandlingen har været muligt at få alle relevante oplysninger som bedømmelsesgrundlag for en stillingtagen.

Jeg beklager i og for sig, at dette har fundet sted. Jeg beklager det så meget mere, som vi her er i en situation, hvor man vel havde et flertal i udvalget for lovforslaget, men hvor man ikke på forhånd ved, om der i folketingsalen er et flertal for lovforslaget. Dette burde have medført, at udvalgsformanden behandlede dette forslag og de spørgsmål, der ønskedes stillet, med større nænsomhed, end tilfældet har været. Jeg vil beklage det, hvis det skulle blive almindeligt under udvalgsarbejde, at flertallet afviser alle relevante spørgsmål. Jeg mener, at disse spørgsmål var særdeles relevante, for dette er et privat lovforslag, der ikke, som hvis det er et regeringsforslag, bygger på nøje undersøgelser og i mange tilfælde også på høringer hos relevante organisationer eller på områder, som det ville være naturligt at høre, før lovforslaget blev fremsat.

Nu står vi altså i den situation at skulle tage stilling til et lovforslag, hvor man ikke har den saglige baggrund, som det måtte være rimeligt at forvente i et så afgørende spørgsmål som, hvorvidt man nu skal ophæ-

ve dødsstrafbestemmelsen, eller om man skal beholde den.

Jeg vil gerne med disse bemærkninger meget stærkt beklage, at det ikke har været muligt at få en sådan relevant behandling. Jeg bebrejder sådan set flertallet i udvalget, at det på den måde har majoriseret et mindretal på en uhensigtsmæssig og urimelig måde.

Det er de bemærkninger, jeg, inden vi går til afstemning, gerne vil have lejlighed til at fremsætte.

Jørgen Junior (FP):

I modsætning til hr. Anders Andersen synes jeg på ingen som helst måde, man kan tale om, at man ikke har kunnet få svar på relevante spørgsmål, at der ikke er en saglig baggrund. Der har været en helt korrekt udvalgsbehandling. Der blev ikke stillet nogen spørgsmål mellem første og anden behandling. Justitsministeren har givet ethvert tænkeligt tilsagn. Der er ikke nogen som helst begrundelse for kritikken. Hvis man nu ønsker at undgå, at der tages stilling til dette spørgsmål, er der efter min opfattelse ikke tale om andet end ren og skær obstruktion.

Hvorfor skal vi sige ja til dette tværpolitiske forslag i dag? Der er nogle tungtvejende, dybtliggende moralske grunde. Der er ingen grund til, at folketinget ikke skal få lov til at vise befolkningen, hvad vi mener. Det ville efter min opfattelse være ganske uacceptabelt. Vi bør sige nej til at bevare en beredskabslov, som faktisk lovgiver om en fremtidig situation, vi ikke kender. Vi skal tage principiel afstand fra dødsstraffen, og det skal vi gøre på en sådan måde, at det bliver så svært som overhovedet muligt for fremtidige efter min opfattelse uansvarlige lovgivere at indføre dødsstraffen, at bruge dødsstraffen. Vi skal gøre det så svært for dem, som det overhovedet kan lade sig gøre.

En beredskabslov som den, vi på nuværende tidspunkt har, betyder, at en fremtidig besættelsesmagt med dansk lov i hånd legalt kan straffe mennesker med døden. Loven vil kunne bruges og misbruges helt efter besættelsesmagtens eget ønske. Beredskabsloven vil også kunne bruges efter afslutningen af en fremtidig krig. Når man ved, hvor ophidsede gemytterne er efter en sådan afslutning, ganske som efter sidste krig, når man ved, at de største krigsforbrydere altid findes hos

[Jørgen Junior]

taberne, lige så vel som samtidshistorien så oplagt skrives af vinderne, så vil det være uanstændigt, hvis dette folketing ikke i en fredsperiode som nu klart og tydeligt tager afstand fra at legalisere drab.

Vi skal efter min mening i dag markant sige ja til moralen og sige ja til det foreliggende tværpolitiske forslag og naturligvis ganske klart tage afstand fra den obstruktion, der ligger i disse påstande om, at der ikke har været tale om en ordentlig udvalgsbehandling.

Annelise Gotfredsen (KF):

Det har været nævnt som argument for dette lovforslag, at en kommende tid må afgøre, hvordan man skal straffe i lignende tilfælde. Den meget følelsesladede debat om dette lovforslag, der fortæres her i salen ved anden behandling, har bekræftet min opfattelse, at dette netop ikke er en sag, der bør overlades til afgørelse i et folketing, der sidder den dag – som vi alle beder til ikke må komme – vi eventuelt skulle komme i en situation som efter besættelsen, i 1945. Vi står her i en fredelig velfærdssituation, og alligevel er gemytterne i oprør. Det er efter min mening et positivt træk, at vi påvirkes så stærkt i denne dybt alvorlige sag, men jeg vil nødig forestille mig debatten endnu en gang i en situation, hvor man efter nylig at have oplevet en besættelsestid skal tage stilling til dette spørgsmål med mindre ligevægt, muligvis med personlige følelser og i hvert fald med kendskab til enkeltpersoner, som berøres af loven.

Jeg finder det ganske uansvarligt, om vi skubber dette ansvar fra os for at lade en kommende tids politikere tage stilling. Vi sidder her i dag for med vor erfaring og historiske viden at forsøge at løse problemerne for i dag og i videst muligt omfang for i morgen. Historien gentager sig aldrig. Ja vel. Men det er vor pligt – og jeg vil ikke drømme om at bruge ordet »modig« om mig selv – at tage et ansvar i dag og ikke skubbe det fra os til det øjeblik, hvor der er fare for, at objektiviteten kan svigte.

I øvrigt er det nu blevet oplyst over for udvalget, at i dag gældende konventioner vil forhindre, at man indfører en regel om dødsstraf med tilbagevirkende kraft. Det er umuligt at forudse, i hvilket omfang en sådan

viden vil påvirke folk til i givet fald at tage et efterkrigsopgør i egen hånd. Jeg mener i hvert fald, at når man har argumenteret for, at en kommende tid selv må tage stilling, så er det indgået i betragtningen, at man endnu en gang, hvor ubehageligt og uetisk det end føles, kan indføre en lov af den art med tilbagevirkende kraft, ja, så vil man blive tvunget til en sådan afgørelse.

Med de nu foreliggende oplysninger mener jeg, at en væsentlig forudsætning for at tilslutte sig lovforslaget må være bristet. Jeg erkender, at denne afgørelse er af en særlig personlig og følelsesmæssig karakter, men dette skulle ikke hindre, at man har så mange oplysninger som vel muligt fra sagligt kompetent side at støtte sig til.

Jeg kan fuldt ud tilslutte mig hr. Anders Andersens synspunkter vedrørende disse forhold, og jeg må meget stærkt beklage, at vi ikke har haft mulighed for at høre straffelovrådet og generalauditøren, således som det har været ønsket fra forskelligt hold. Dette har altså ikke været muligt, og jeg skal blot gentage, at vi opretholder vor modstand mod dette lovforslag.

Melchior (CD):

Da det trykte referat af folketingets forhandlinger jo ikke giver meddelelse om, hvordan der stemmes, undtagen når det som nu sker ved navneopråb, hvorved de ikke-tilstedeværende medlemmer jo altså ikke kan stemme, synes jeg, jeg skylder at oplyse, at CDs gruppe er delt i dette spørgsmål, hvilket jo ikke er unaturligt. Hvis vi havde været fuldtallige, ville stillingen have været 7 imod lovforslaget og 3 for; da vi har 3 fraværende medlemmer på grund af sygdom eller udsendelse i offentligt hverv, så vil stillingen være 5–2.

Efter denne oplysning vil jeg gerne fremføre et par kommentarer på vegne af flertallet i gruppen. Jeg vil gerne sige til hr. Jørgen Junior, som sagde, at okkupationsmagten kan misbruge dansk lov under givne omstændigheder: ja, der gives vel ikke ret mange væsentlige love, som ikke kan misbruges. Det vil klart være et misbrug, og en okkupationsmagt, som vil være i stand til det, vil alligevel sætte sig ud over love, så det argument synes jeg ikke gælder.

[Melchior]

En anden ting er hr. Jørgen Juniors indvending om, at denne lov skal anvendes på forhold, som vi har svært ved at forudse. Også dette må jeg nok mene gælder et flertal af love. Lovgivere er jo ikke profeter eller vældig forudseende. Vi kan kun paragraferer en udvikling, der allerede er sket og erkendt, og det gælder for mange mindre og mere vigtige love, at de tager sigte på at skulle lægges til grund i behandlingen af sager og forhold, som ikke er til at forudse. Livets mangfoldighed er nu engang af en sådan art, at dette ikke kan undgås. Derfor mener jeg heller ikke, at dette argument, selv i en, skal vi sige dødsensalvorlig sag som denne, er relevant.

Jeg mener som fru Annelise Gotfredsen og hr. Anders Andersen og sikkert mange andre, at det ville være at unddrage sig ansvar fra lovgivningsmagts side, hvis man undlod i dette tilfælde at give love for tænkte, men mulige situationer og altså derfor stillede et senere folketing i samme situation, som tilfældet var i 1945. Jeg hører bestemt ikke til dem, der stirrer sig blinde på noget, der har været én gang i historien, for jeg ved, at den gentager sig ikke på ganske nøjagtig samme måde. Men der skal ikke nogen overdreven fantasi til at forestille sig situationer, hvor der er brug for en sådan lovbestemmelse. Der skylder vi borgerne, at de ved, hvad de i givet fald har at rette sig efter, og vi skylder senere tiders lovgivere og dommere, at de har et relevant og sobert retsgrundlag at gå ud fra.

I min gruppe kunne der samles 10 stemmer, altså enstemmighed, om, at der ikke på nogen måde må forekomme dødsstraf for forbrydelser begået i fredstid. Der er ingen forbrydelse hård nok, skønt der begås mange, som ville berettigg dette. Det er jeg enig med forslagsstillerne til dette lovforslag om. Men i krigstid og under okkupation er der tale om helt andre eksponerede forhold, og dér må man nok sige, at for den maksimale forbrydelse må det kunne tænkes under de yderste omstændigheder også at anvende den maksimale straf.

Men det er ikke straffen, der primært får flertallet i min gruppe og mig til at stemme imod det her fremsatte lovforslag. Det er beskyttelsen af loyale og lovlydige medborgere, fordi det er i disses interesse, at alle, som vil sætte sig ud over dette medborgerskab i disse eksponerede situationer, ved, hvad de udsæt-

ter sig for, og her mener jeg for en gangs skyld at en strafbestemmelse virkelig kan have præventiv værdi.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg vil gerne have lov til at sige, at jeg synes, at udvalgsbehandlingen har været fair, og jeg synes ikke, det er rigtigt at sige, at der er majoriseret noget som helst igennem. Jeg skal heller ikke tilføje ret meget mere her.

Men der er dog en ting, jeg godt vil gøre opmærksom på, og det er et dokument, som har været fremme under udvalgsbehandlingen. Det er et dokument fra Amnesty Internationals Stockholmkonference, hvor det står, at konferencen erklærer:

»Dødsstraf er den mest grusomme, umenneskelige og nedværdigende straf, der kræver retten til livet.«

Jeg synes, at det er det, det bør handle om i dag. Det er dødsstraf som princip, dette bør handle om, og af principielle grunde går jeg ind for lovforslaget.

Så vil jeg også have lov til at sige, at hvis vi begynder at lovgive herinde ud fra nogle betragtninger om, hvad kommende lovgivere vil gøre, så mener jeg, at dette folketing bliver handlingslammet, og det kan vel ikke være meningen.

Med hensyn til eventuelle krige og besættelser, så mener jeg, at menneskeheden er nået dertil, hvor vi måske endda kan forvente, at der hverken bliver nogen, der skal dømmes, eller nogen, der skal være bødler, med de forfærdelige våben, som vi i dag har at føre krig med.

Tove Jørgensen (DKP):

Det er jo rigtigt, som det blev sagt af hr. Jørgen Junior, at det, det her drejer sig om, er afskaffelse af dødsstraffen som princip. Og det kan aldrig være en generalauditørs opgave at vurdere på folketingets vegne, om vi her i Danmark skal have en strafferamme, der går så vidt som til dødsstraf. Det er folketingets ansvar i vores egenskab af befolkningens repræsentanter, og det kan ikke være andres ansvar.

Det, vi her gør, er at forhindre, at man kan anvende dødsstraffen som redskab, ikke mindst i en situation, som den forelå under, og ikke så meget efter den anden verdens-

[Tove Jørgensen]

krig: at man med loven i hånd kan forfølge politiske modstandere lige til døden.

Hr. Melchior hævder, at alle love kan misbruges. Men her glemmer han ligesom hr. Anders Andersen, at det jo ikke er muligt med tilbagevirkende kraft at kalde en død til live. Derfor giver det større retssikkerhed ikke at have dødsstraf i lovgivningen, for i det tilfælde er det ikke muligt at betjene sig af legaliseret mord, og det er jo det, sagen drejer sig om.

Niels Helveg Petersen (RV):

Denne diskussion drejer sig om det helt principielle, om, hvorvidt dansk lovgivning bør indeholde mulighed for dødsstraf eller ikke. Efter det radikale venstres opfattelse er sagen klart den, at dansk lovgivning ikke bør indeholde regler om dødsstraf under nogen forhold. Det er det principielle, og det er hovedsynspunktet.

Men jeg vil gerne yderligere fremhæve, hvad jeg synes hr. Kaj Hansen gjorde stærkt under andenbehandlingen, at et meget vigtigt element ved vurderingen af dette lovforslag også er, at findes der i dansk lovgivning bestemmelser om dødsstraf i krigstid eller under besættelse, så er der stor risiko for, at sådanne bestemmelser anvendes af en besættelsesmagt. Det er den risiko, det er rigtigt at fjerne fra dansk lovgivning. Hvis der så alligevel under disse ekstreme forhold bliver eksekveret dødsdomme i Danmark, så bliver det ikke på basis af dansk lovgivning, men på basis af en fremmed besættelsesmagts andre retssynspunkter og holdninger.

Det er det afgørende for os, og derfor stemmer hele den radikale gruppe for forslaget. Jeg vil gerne føje til, at jeg anser det for aldeles uden betydning for vor gruppe, om nogen embedsmand i det danske retssystem skulle udtale sig om dette forslag, og generalauditørens holdning eller andres holdninger til forslaget ville ikke have nogen som helst betydning for den stilling, som gruppen indtager.

Honoré (KrF):

Dødsstraffen er i Europa i dette århundrede blevet forfærdeligt misbrugt, navnlig af fascistiske og kommunistiske stater. Et sådant misbrug mener jeg ikke der kan være tale om for Danmarks vedkommende.

Folketinget har tidligere taget stilling til et forslag af denne art, og for mit vedkommende agter jeg ligesom tidligere også denne gang at stemme imod et sådant forslag.

Der er af modstanderne af dette forslag fremført mange argumenter om det uhenigtsmæssige i at afskaffe dødsstraffen: det vil kunne medføre selvtægt, lovgivning med tilbagevirkende kraft osv. Jeg vil dertil føje, at der for mig personlig må være et rimeligt forhold mellem forbrydelse og straf, for at der kan være tale om en retfærdig straf. Derfor tør jeg ikke fratage retten hjemmel til gennem en dødsdom over f. eks. danske terrorister at drage dem til ansvar for deres forfærdelige handlinger. Også ud fra en retfærdigheds- og en ansvarsbetragtning må jeg derfor sige nej til afskaffelse af dødsstraffen.

Ib Christensen (DR):

Danmark bør nu afskaffe dette sidste rudiment af den barbariske og forældede straf-form, som dødsstraffen er. Jeg henviser til den argumentation, jeg på retsforbundets folketingsgruppes vegne kom med under førstebehandlingen, og vil kun tilføje en henvisning til det papir, der foreligger for udvalget fra Amnesty International, der tør siges at have kendskab til dødsstraffen og dødsstraffens konsekvenser.

Retsforbundets folketingsgruppe vil derfor med en enkelt undtagelse stemme for forslaget.

Wilhelm (VS):

Jeg vil gerne først sige om det problem, hr. Anders Andersen har rejst om spørgsmål stillet gennem udvalget, at VS har støttet, at disse spørgsmål kunne stilles – det har vi gjort af principielle grunde – men det var der altså ikke flertal for. Men det, at vi støttede, at spørgsmålene blev stillet, er bestemt ikke et udtryk for, at vi var enige med spørgerne om relevansen af disse spørgsmål. Hvorfor skulle generalauditørens og forsvarschefens meninger være af særlig betydning i et fundamentalt politisk og etisk spørgsmål som spørgsmålet om dødsstraffen? Skulle det have nogen mening at spørge specielt disse militærpersoner, så måtte spørgsmålet jo gå på, om de mener, at ungdommens vilje til at adlyde militære ordrer beror på, at alternativet er dødsstraf. Hvad kunne de svare til det?

[Wilhelm]

Ja, hvis svaret blev nej, så ville der åbenbart ikke være problemer. Hvis svaret var ja, ville det jo være en ganske interessant situation, men den mener jeg nok burde føre til ganske andre konklusioner, end at så måtte man have dødsstraffen.

Vi ville som sagt ikke have noget imod, at de spørgsmål var blevet stillet ganske roligt og sædvanligt under udvalgsarbejdet. Det blev de ikke, men jeg vil gerne sige, at hvis man nu vil fremhæve netop disse spørgsmål og på den måde få disse militære synspunkter ind som de centrale i en offentlig debat om dødsstraffen, så vil VS gå imod det.

VS er principielt imod dødsstraffen af de grunde, som Amnesty International har fremført, også fra deres konference i efteråret i Stockholm, som flere har været inde på. For det første har dødsstraffen aldrig påviseligt haft nogen særlig afskrækkende virkning. For det andet er henrettelse uoprettelig og kan ramme uskyldige. For det tredje virker idømmelse og udførelse af dødsstraf brutaliserende på alle, der deltager i processen, og det er i virkeligheden hele befolkningen. Men først og fremmest går vi ind for forslaget, fordi henrettelse som politisk tvangsforanstaltning er lige uacceptabel, hvad enten det er regeringsorganer eller andre, der foretager den. Det er vores principielle grunde til at gå ind for dette forslag og være medforlagsstillere til det.

Om de særlige historiske forudsætninger for de danske bestemmelser og analogislutninger til eventuelle lignende tilfælde i fremtiden, som især hr. Knud Damgaard har været inde på, vil jeg gerne sige, at når man taler om fare for selvtægt og drager parallelslutninger til 1945s ophidsede situation, så er det en falsk parallel. Den ophidselse, som jeg også godt husker, i Københavns gader var ubetinget størst i dagene umiddelbart efter den 4. maj, og der fandtes på det tidspunkt ingen dødsstraf i Danmark, men der var alligevel nul lynchninger, nul pogromer. Der blev lavet ophidsede og ved nærmere eftertanke ikke særlig kløgtige eller retssikkerhedsmæssige ting i tiden efter den 4. maj 1945, og det blev lavet fuldt så meget herinde som ude i befolkningen, men det er en direkte bagtalelse af den danske befolkning og dens holdning i dagene efter den 4. maj 1945, når man siger, at der var en overhængende fare for de lange knives nat, og at det

ville være sket, hvis man ikke havde en eller anden sikkerhed for, at der nok var en dødsstraf, der trådte i kraft i statslig regie. Det var der ikke på det tidspunkt, og der skete alligevel ikke de ting, som man her forsøger at mane frem.

For det andet vil jeg sige, at erfaringerne med 1945-loven er i mine øjne de værst tænkelige, som jeg har været inde på det før, og som Amnesty International meget kraftigt anfører det i sine henvendelser til retsudvalget. Det var de mindre forbrydere, der blev henrettet.

For det tredje vil jeg fremføre det, som flere har været inde på, nemlig at situationen for modstandsbevægelsen mod besættelsesmagten ville have været værre, hvis dødsstraffen havde eksisteret under besættelsen, altså hvis der havde foreligget en situation som den, hr. Knud Damgaard og andre ønsker der skal foreligge i en eventuelt kommende tilsvarende situation. Det er klart, at man ikke kan skabe garantier mod, at der i fremtiden vil være ophidsede stemninger i visse situationer, men ønsker man at opbygge et bolværk imod virkningerne af ophidsede stemninger, så skal det opbygges i de noget roligere tider, som vi dog i dag endnu befinder os i, og ønsker man at sikre et nogenlunde humanistisk straffesystem og sikre fundamentale retsgarantier, så skal disse garantier skabes i de noget roligere tider, som vi trods alt endnu i dag befinder os i.

Når man kigger tilbage på den debat, der var om dødsstraffen i 1945, synes jeg, det er pinligt at se, hvordan mange ellers fornuftige mennesker lod sig rive med. Jeg vil gerne her erindre om en af de få, der under store omkostninger ikke lod sig rive med, nemlig Poul Henningsen, som, mens debatten var hårdest i 1945, om landsforræderiloven og om den generalpræventive virkning af disse ting skrev:

»Uden tvivl vil landsforræderiloven først og fremmest komme til at virke på alle dem, som ingenting mener. De vil næste gang forholde sig endnu mere neutrale og undgå såvel værnemageri som frihedskamp, indtil de har 100 pct. sikkerhed for, hvem der vinder. Moralsk kan jeg ikke se at der er vundet noget større ved den generalprævention.«

Den tale, som nogle fører her i dag og har ført ved tidligere lejligheder, om, at det, man ønsker, er at holde mulighederne åbne for

[Wilhelm]

kommande lovgivere, det er, når det kommer til stykket, ikke andet end en omskrivning for, at man principielt er tilhænger af dødsstraf. Det er vi ikke. Jeg vil gerne til sidst komme med et andet citat af Poul Henningsen, der går på det mere principielle. Han skrev efter at have aflagt besøg i Berlins Moabitfængsel og set det sted, hvor man bl. a. henrettede de personer, der forsøgte en opstand mod Hitler:

»Jeg så de syv kroge, de hængte mennesker i, kvalte dem langsomt i en klavertråd som straf. Var krogene syv, var det modstandsfolk, nazister? Det er mig ligegyldigt. Dumheden hos de mennesker, der hængte dem, svier som en større sorg end sorgen over de hængte.«

VS' samlede gruppe vil stemme for det forslag, der ligger her.

Knud Damgaard (S):

Jeg skal i anledning af de bemærkninger, hr. Wilhelm havde til mig, henvise til det, jeg sagde under andenbehandlingen. Jeg tror nemlig ikke, vi kan tilføre substansen i denne sag nye argumenter eller synspunkter, og derfor skal jeg afstå fra at prøve på det.

Når vi ser på betænkningssagens og høringsproblematikken, så står det mig klart, at her foreligger der en indstilling, der simpelt hen er baseret på den opfattelse, at dette er en politisk, etisk begrundet sag, som ikke forudsætter de høringer, andre ønsker. Jeg vil på ingen måde antaste det kriterium for en lovgivning, men vil på den anden side pege på, at jeg føler, at i en sag, der berører dødsstraf under krig og besættelse, berører landsforræderi under besættelse, mener jeg det er betænkeligt at følge dette kriterium. Jeg skal ud fra denne opfattelse tillade mig at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget finder, at det er betænkeligt at tage stilling til afskaffelse af dødsstraf på grundlag af et privat forslag, der ikke er ledsaget af udtalelser fra relevante myndigheder, herunder straffelovrådet, forsvarer m. fl., opfordrer tinget regeringen til at foretage normale forarbejder og høringer og derefter tage stilling til, om forslaget bør fremsættes som regeringsforslag.

Tinget går herefter over til næste punkt på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Jens Møller (KrF):

Principielt er jeg imod dødsstraf. Alligevel er jeg meget betænkelig ved, at vi ændrer denne lov nu. Den er vedtaget under ganske særlige, ekstreme forhold, men den er vedtaget demokratisk af dette folketing. Spørgsmålet er, om medlemmerne af tinget i dag formår at sætte sig ind i forholdene, som de var under disse ekstreme forhold lige efter krigen, formår at fatte baggrunden i den folkestemning, der var. Jeg må sige, at min erfaring fra andre områder siger mig, at det er ikke tilfældet. Indfølgelse er ikke ligefrem den evne, der mest præger dette ting.

Derfor havde det vel nok på mange måder været bedst ikke at røre ved denne lov, for love, der kun gælder i ekstreme situationer og er vedtaget i sådanne ekstreme situationer, vil det altid være meget tvivlsomt om det er rigtigt at ændre i helt andre situationer.

Dette var baggrunden for, at jeg, sidste gang dette forslag var fremme, stemte imod afskaffelsen af dødsstraf under disse ganske særlige forhold.

Når jeg tager ordet denne gang, så er det ikke for at gentage det, men det er, fordi der er noget mere at føje til. Der er kommet visse argumenter frem, særlig fra Amnesty Internationals side, der understreger den betydning, det kan have over for andre lande, lande, der har dødsstraf også i fredstid, at vi afskaffede denne specielle dødsstraf hos os, idet man sådanne steder, når man skal forsvare sin dødsstraf, kan henvise til, at den findes jo også i Danmark under visse særlige forhold.

Derfor må jeg sige, at jeg nu denne gang, om end under store betænkeligheder, vil stemme for lovens afskaffelse – hvis der bliver en afstemning. For nu er der jo kommet et dagsordensforslag fra hr. Knud Damgaard, og jeg må sige, at jeg vil ligesom hr. Knud Damgaard føle det betryggende, om der blev foretaget flere og bedre undersøgel-

[Jens Møller]

ser, og at man fik hørt forskellige instanser, for at vi bedre kunne danne os et virkeligt billede af konsekvenserne af at gennemføre dette lovforslag. Hvis lovforslaget kommer til afstemning, vil jeg stemme for det, men hr. Knud Damgaards dagsordensforslag kommer til afstemning inden, og det vil jeg også stemme for; så er det jo ikke sikkert, at vi kommer til at stemme om lovforslaget i dag.

Tastesen (S):

I debatten i dag er der fra modstanderne af forslaget fremført et nyt argument, og dette nye argument er, at man ikke kan lovgive med tilbagevirkende kraft, fordi vi har tiltrådt internationale konventioner om dette spørgsmål. Hertil må jeg sige, at det ikke berører den holdning, jeg har til forslaget, idet det er min bestemte opfattelse, at lige så lidt som vi bør lovgive med tilbagevirkende kraft, bør vi lovgive ud fra en hypotetisk situation ude i fremtiden, som ingen kender. Jeg synes ikke, at argumentet i forhold til det, der hidtil har været fremme, har nogen afgørende vægt.

Jeg kan undre mig lidt over de betæneligheder, man har i det kristelige parti over for forslaget her. Jeg forstår, at hr. Jens Møller, der sidst var modstander af forslaget, nu er tilhænger af forslaget, medens hr. Honoré er modstander af forslaget, der er fremsat her. Det er jo en lidt mærkelig holdning, når man tænker på, at det hedder: »Du må ikke slå ihjel.« Der er jo i virkeligheden tale om verdslige myndigheder, der i et straffesystem vil kunne bruge denne mulighed.

Om det dagsordensforslag, som er fremsat af hr. Knud Damgaard, må jeg sige, at jeg på samtlige forslagsstilleres vegne kan afvise dagsordensforslaget. Når det bliver sagt, at man ikke i tilstrækkeligt omfang har indhentet behørig myndigheders udtalelser, så må jeg nødvendigvis sige, at dette lovforslag jo har været meget lang tid undervejs både her i tinget og i den offentlige debat, for så vidt som det har sit udgangspunkt helt tilbage til året 1972. Forslaget, der nu er privat fremsat, er ord til andet identisk med et lovforslag fremsat af en socialdemokratisk regering i 1973 og af socialdemokratiet som opposition i 1974.

Det kan ikke være relevant, hvilken mening personer uden for dette folketing har

om et forslag, der er af så politisk-etisk karakter som netop dette forslag. Hvis vi skal ud at spørge andre, så kan vi med lige så megen ret – det mener jeg ikke vi skal – rette spørgsmål til Danmarks biskopper om, hvad de rent fagligt mener om dette forslag. Det er trods alt præsterne, som i en given situation skal give de pågældende det sidste ord med på vejen. Vi kunne stille det samme spørgsmål til rigspolitichefen. Det er rigspolitichefens politibetjente, der i en given situation skal være med i eksekutionspelotonen. Lige så lidt som vi skal spørge dem, skal vi spørge generalauditøren, straffelovrådet eller andre om dette forslag. Dette forslag drejer sig om et personligt anliggende, om man er for eller imod, at man i en given situation kan bruge dødsstraf, og det er det, folketinget nu og i dag bør tage stilling til.

Gert Petersen (SF):

Jeg har bedt om ordet, fordi der for mit vedkommende er tale om en ændring af stillingen, fra sidste gang dette forslag var til behandling, en så stærk ændring af stillingen, at jeg er medforslagsstiller til dette forslag. Det vil jeg godt begrunde.

Det, som sagen drejer sig om, er, som hr. Tastesen netop sagde: vi må tage stilling for eller imod dødsstraf. Det må være det principielle, det overordnede. Jeg kan godt forstå argumentationen fra dem, som går imod forslaget, for jeg har selv været påvirket af denne argumentation ved en tidligere lejlighed. Men når man får gennemtænkt sagen, så falder argumentationen alligevel. For det første fordi der er tale om en helt hypotetisk situation, men ikke desto mindre vil dette, at vi har dødsstraf stående i vor lovgivning, bidrage til at give hele problematikken omkring dødsstraf et andet indhold, end den burde have. For det andet: selv om situationen er hypotetisk, så kan vi godt sige, at vi har oplevet en tilsvarende situation tidligere, og dér synes jeg egentlig nok vi må spørge os selv bagefter, om det var klogt, om det var rigtigt, at de, der havde ansvaret, gav efter for den stemning, som forlangte dødsstraf dengang. Det var en stemning, jeg var selv med i den, vi var næsten alle med i den i den danske befolkning. Men det betyder ikke, at det var rigtigt at give efter for den stemning – tilmed på en måde, som indebar lovgivning med

[Gert Petersen]

tilbagevirkende kraft. Danmark har ved sin tiltrædelse af FN's menneskerettighedserklæring erkendt, at sådan lovgivning er en krænkelse af menneskerettighederne; lovgivning med tilbagevirkende kraft er i dag helt klart anset for en krænkelse af fundamentale menneskerettigheder.

Endelig kommer det tredje, som for mig er afgørende – det hænger naturligvis sammen med punkt 2 – nemlig spørgsmålet om dødsstraf overhovedet. Jeg skal slet ikke benægte, at en besættelse, som der er tale om i den tænkte situation, der her drøftes, medfører brug af våben, medfører forsvar og angreb, og at mennesker dør. Men det, jeg vil vende mig mod helt principielt, er staters ret til at bruge dødsstraf som straffeforanstaltning under nogen omstændigheder. Jeg er kommet til det resultat i den tid, som er gået, siden vi havde forslaget fremme første gang, at jeg ikke under nogen omstændigheder vil acceptere statsmagters ret til at bruge dødsstraf som straffeforanstaltning, først og fremmest fordi dødsstraf er noget uigenkaldeligt – en skade, der ikke kan genoprettes – og egentlig også for det andet, fordi de forbydelser, som den, der udsættes for dødsstraf, har begået, ikke bliver gjort gode igen, ikke bliver udjævnet, ikke bliver udlignet af dødsstraffen. Jeg mener, vi må prøve på at bevise i dette land i hvert fald, ligesom man vel også gør det i en hel del andre lande, at vi er på vej bort fra princippet om øje for øje og tand for tand – et princip, som man har levet efter på denne klode igennem årtusinder, og som så sandelig ikke har gjort kloden til noget bedre sted at leve på eller gjort menneskene bedre.

Jeg mener, der ligger noget helt principielt, noget dybt principielt i holdningen til dødsstraf, og jeg vil meget stærkt fraråde – uanset hvordan man forholder sig til dette samvittighedsspørgsmål – at man begynder at spørge rundt omkring om, hvad man skal mene om den sag; det må være noget, som man må afgøre med sin egen samvittighed og i fuld respekt for de forskellige synspunkter, som måtte findes.

Ole Espersen (S):

Der har været fremført kritik mod retsudvalgets behandling af sagen og specielt mod formanden for retsudvalget, og da det er en

alvorlig sag, synes jeg, det er rimeligt, at jeg ganske kort svarer herpå. Jeg kan sige, at der har været stillet 7 spørgsmål i udvalget; de er alle sammen blevet besvaret. Der har været ekstra mange behandlinger i retsudvalget, fordi sagen blev henvist til udvalget efter andenbehandlingen her. Der har været to deputationer, og der har været et samråd.

Behandlingen skal også ses på baggrund af, at en regering for ganske få år siden fremsatte et tilsvarende forslag. Det er ikke noget nyt, der foreligger for folketinget her, der har været et regeringsforslag af samme indhold. Efter regeringsforslaget har der ydermere været et andet privat forslag. Den problematik, vi taler om i dag, har været grundigere dyrket end mange, mange andre spørgsmål.

Jeg tror, det især var hr. Anders Andersen, der kritiserede behandlingen i retsudvalget, og jeg går ud fra, at hr. Anders Andersen sigtede til behandlingen af spørgsmål 7. Jeg synes, det er rimeligt, at man kender indholdet af dette spørgsmål og besvarelsen og sammenhængen i tinget. Spørgsmål 7 lød således:

»Vil ministeren indhente straffelovrådets, generalauditørens og forsvarschefens udtalelser i anledning af nærværende forslag?«

Ministeren svarede:

»Som det er fremgået af forslaget hidtidig behandling, kan der anføres synspunkter af betydelig styrke såvel til støtte for de gældende regler som til støtte for den foreslåede ophævelse af dødsstraffen.

Afvejningen af disse modstridende synspunkter og dermed den endelige stillingtagen til det foreliggende lovforslag må i sidste instans bero på en stærkt personligt præget politisk vurdering. Det er min opfattelse, at samtlige de synspunkter og faktiske forhold, som må indgå i denne politiske vurdering, allerede er kommet frem under forslaget hidtidige behandling.

På denne baggrund er det min opfattelse, at det ikke er påkrævet at indhente en udtalelse fra de pågældende instanser.«

Der var medlemmer af udvalget, som ønskede at drøfte dette svar med ministeren, og derfor blev ministeren kaldt til samråd i udvalget. Efter dette samråd blev der også fra enkelte medlemmer fremsat ønske om høring af bestemte organer – nu formuleret lidt anderledes end tidligere, men der blev på ny

[Ole Espersen]

fremSAT ønske om høring af disse organer. Derfor besluttede vi i udvalget at tage stilling til, om udvalget ønskede at indhente disse udtalelser eller ej, og et klart flertal i udvalget besluttede, at disse udtalelser ikke kunne anses som relevante i forhold til den sagsbehandling, der skulle foregå. Adskillige ordførere har i dag forklaret, hvorfor man ikke kunne anse disse spørgsmål for at være relevante. Det blev afvist at stille spørgsmålene, og det blev afvist på en fuldstændig demokratisk måde, og så længe vi ikke har en regel om, at det ikke er udvalgene, men enkeltmedlemmer, der afgør, hvilke spørgsmål der skal stilles, så er fremgangsmåden naturligvis helt korrekt.

Jeg går ud fra, at hr. Anders Andersen er enig med mig i, at det er udvalgene, der træffer afgørelse om, hvilke spørgsmål der skal stilles.

I øvrigt kunne man naturligvis, når man taler om relevansen, stille det spørgsmål, om udtalelser fra forsvarschefen, generalauditøren og straffelovrådet ville have ændret den holdning, medlemmerne af udvalget har. Da hr. Anders Andersen har kritiseret fremgangsmåden, kunne man specielt rejse det spørgsmål, om en udtalelse fra f. eks. straffelovrådet eller generalauditøren, gående ud på, at der ikke er mulighed for at konstatere nogen generalpræventiv effekt af dødsstraf – hvad alt jo tyder på der ikke er – ville have haft nogen som helst mulighed for at ændre hr. Anders Andersens holdning. Jeg har grund til at tro, at det ville en udtalelse af den karakter ikke have. Bl. a. derfor har jeg ikke fundet, at der forelå et relevant spørgsmål, men der var mange andre grunde til, at spørgsmålet ikke var relevant. Det afgørende er, at udvalget med et flertal fandt, at det ikke var tilfældet.

Jeg mener derfor, at den kritik, der er rejst mod udvalgets behandling, og som indirekte også ligger i det forslag til dagsorden, som hr. Knud Damgaard har fremsat, er ganske uberettiget.

Nathalie Lind (V):

Jeg skal ikke gå ind på sagens realitet – det havde jeg anledning til at gøre ved anden behandling – men jeg vil gerne sige et par ord i anledning af det fremsatte forslag om motiveret dagsorden. Det er mit principielle

synspunkt, at naturligvis skal et udvalg have mulighed for at få alle relevante oplysninger frem, og dette bør ikke bremses af et udvalgsflertal. Et flertal bør ikke bruge sin magt til at stoppe dette.

I den foreliggende sag indeholder forslaget om motiveret dagsorden en påstand om, at de oplysninger, man ønskede indhentet, er relevante for sagens afgørelse. Jeg mener ikke, dette er rigtigt. Men jeg har bedt om ordet her for at sige, at jeg ønsker ikke på nogen måde at kunne tages til indtægt for det synspunkt, at et udvalg normalt skal kunne bremses, når det drejer sig om at få alle relevante oplysninger.

Jeg vil ikke kunne stemme for denne dagsorden. Jeg mener, at realiteten i denne sag, selv om man havde fået disse oplysninger, ikke ville være blevet anderledes. Jeg har gjort op med mig selv, at jeg vil undlade at stemme vedrørende denne dagsorden.

Hagen Hagensen (KF):

Jeg vil først have lov til at sige, at i denne for os alle dybt alvorlige sag må vi naturligvis hver for sig tage stilling til, hvordan vi agter at stemme. Jeg vil gerne være med til for mit vedkommende at beskytte mine børn og børnebørn over for det, der muligvis kunne komme. Jeg mener, at man ved at bevare en dødsstraf – muligheden for den; jeg håber aldrig, den skal blive brugt – kunne afholde nogle fra at begå ting, som vi bagefter desværre måtte tage stilling til. Det er så sandt, som det er sagt, at hvis vi afskaffer dødsstraffen nu helt og fuldt, så kan vi ikke genindføre den senere, vi kan ikke give den tilbagevirkende kraft, den kan ikke komme til at virke for det onde, der muligvis kan komme til at ske.

Det var en af de tunge pligter for os, der havde til opgave at føre forsvar for dem, der havde begået overtrædelser under besættelsen, at vi skulle forklare, at loven havde tilbagevirkende kraft. De vidste jo ikke, at der var livsstraf eller dødsstraf for det, de havde gjort; det var noget, man indførte senere. Det var meget, meget tungt at skulle føre de sager, og det var særdeles tungt at skulle tilkendegive over for de pågældende, at det havde man bestemt med tilbagevirkende kraft. Det er for mig noget helt afgørende, at vi ikke må komme til at stå dér igen.

[Hagen Hagensen]

Dernæst vil jeg gerne sige en enkelt ting om det, der er passeret i udvalget, uden at vi skal gengive det i enkeltheder, det gør vi jo normalt ikke. Jeg må have lov til at sige, at det, der er passeret vedrørende denne sag, synes jeg er forkert, idet der ikke var spørgsmål om at tage stilling til, hvorvidt man skulle fremme spørgsmålet til afgivelse af udtalelse. Men derimod ønskede man afgjort, om der skulle afgives tillægsbetænkning. Derved kom man ikke til at få taget en egentlig stilling til, om man ønskede en tilkendegivelse af, at man skulle have spørgsmålet fremmet til udtalelse.

Hr. Ole Espersen sagde før, at udtalelserne ikke kunne påvirke dem, der er medlemmer af udvalget. Det tror jeg såmænd heller ikke de kunne; det kunne de måske, men det er ikke det, der er det væsentlige. Det væsentlige var at få udtalelser frem, som gjorde, at alle tingets medlemmer, navnlig de, der ikke har taget del i retsudvalgets arbejde, kunne få et bredt og godt grundlag for at træffe afgørelse i denne dybt alvorlige sag. Derfor ønskede vi spørgsmålet besvaret, men fik det desværre ikke.

Justitsministeren (Erling Jensen):

Kun ganske kort: også denne meget lange debat i dag understreger, at dette spørgsmål engagerer hvert enkelt af tingets medlemmer meget stærkt, og understreger, at det er et politisk spørgsmål med et etisk, samvittighedsmæssigt indhold, der er egnet til, at den enkelte gør sin stillingtagen op.

Jeg har fra denne sags første begyndelse understreget, at jeg ville stemme ja til det private lovforslag, der her var fremsat, og jeg er glad for, at ikke mindst hr. Anders Andersen har markeret i dag, at han kan acceptere, at jeg uanset denne indstilling har søgt som justitsminister at give ethvert svar eller tilbyde ethvert svar, der måtte ønskes. Når det er sagt, er jeg fortsat af den opfattelse, at denne sag foreligger således belyst, at det er rimeligt, at vi tager stilling til den i dag, og derfor må jeg afvise den af hr. Knud Damgaard stillede dagsorden.

Jørgen Junior (FP):

For det første vil jeg for en ordens skyld sige, at jeg i denne sag taler på egne vegne og på vegne af en del af fremskridtsgruppen,

men ikke på hele gruppens vegne, således som jeg også tidligere har givet udtryk for det.

Da jeg hørte heroppefra hr. Jens Møller fra kristeligt folkeparti, blev jeg faktisk chokeret. Hr. Jens Møller har overhovedet ikke sat sig ind i, hvad dette drejer sig om. Han taler om, at lovgivningen kommer fra de ekstreme situationer, dermed tænker han naturligvis på 1945. Dette er en lovgivning, som er blevet vedtaget i 1952, og den er blevet vedtaget, udelukkende fordi Danmark på det tidspunkt nogle få år før havde underskrevet menneskerettighedserklæringen, der forbød, at man lovgav med tilbagevirkende kraft. Med andre ord, hr. Jens Møllers argumentation er chokerende ringe.

Jeg synes egentlig også, hr. Knud Damgaards argumentation og det deraf følgende dagsordensforslag er chokerende ringe. Der er jo ikke tale om, at dette ikke har været undersøgt. Det er en genfremsættelse af et tidligere regeringsforslag, af et forslag, der yderligere har været fremsat én gang til som et privat forslag. Det fremsættes nu for tredje gang, efter at der var stemmelighed her i tinget for 4-5 år siden. Nu vil man have dette ting til alvorligt, uden at gøre sig selv til grin, at sende dette forslag til høring i forskellige instanser. Der mangler faktisk kun, at man i fuldt alvor har nævnt Frelsens Hær.

Formanden:

Det vil jeg gerne påtale.

Jørgen Junior (FP):

Jeg beklager det udtryk.

Men jeg må nok sige, at jeg synes ærlig talt, hr. Jens Møllers viden om sagen kan betegnes på samme måde som indholdet i dagsordensforslaget fra hr. Knud Damgaard. Når dette ting har haft denne sag fremme før, når en tidligere regering har fremsat forslaget, og når det har været fremsat én gang til som privat forslag, så er dagsordensforslaget intet andet end en ussel og sørgelig obstruktion.

Anders Andersen (V):

Må jeg først sige til hr. Jørgen Junior, at han glemte vist, at siden dette forslag blev behandlet sidste gang i dette ting, er vel halvdelen af medlemmerne udskiftet. Der er altså

[Anders Andersen]

mange nye medlemmer, der ikke dengang har hørt den argumentation, der kunne føres for og imod. Det berettiger i og for sig til, at man også ved denne behandling får alle relevante oplysninger frem.

Hr. Ole Espersen var ikke helt på linje med sandheden i det, han udtalte heroppefra. Hr. Ole Espersen sagde f. eks., at der var stillet 7 spørgsmål, som vi har fået svar på. Der er stillet 8 spørgsmål, hr. Ole Espersen. Det sidste spørgsmål gik ud på, hvordan den norske regering behandlede et tilsvarende ønske om afskaffelse af dødsstraf. Hvad gør den norske regering? Den sender spørgsmålet ud til høring hos en række organer, før den tager stilling til, hvorvidt der skal fremsættes lovforslag. Det var altså et meget relevant spørgsmål og et meget relevant svar, som hr. Ole Espersen helt har overset.

Jeg kan henholde mig til det, hr. Hagen Hagensen sagde med hensyn til proceduren. Der blev ikke mulighed for at tage stilling til, om spørgsmålet kunne fremmes. Der blev ikke mulighed for det, fordi formanden dikterede, at vi først skulle tage stilling til, om der skulle afgives betænkning. Da der viste sig et stort flertal for at afgive betænkning, så var der ingen relevans i bagefter at søge at fremme spørgsmålene.

Formanden glemte også at understrege, at justitsministeren var parat til at svare, hvis formanden sammen med udvalgets medlemmer ville fremsende spørgsmålet, og var parat til at foretage den høring. Der er altså nogle ukorrektheder i formandens fremstilling, som jeg synes der er grund til at fremhæve.

Nu siger hr. Ole Espersen, at det ville vel ikke have ændret på hr. Anders Andersens holdning, om man havde fået sådanne høringssvar ind. Det er muligt; det ville formodentlig hverken have ændret på hr. Ole Espersens holdning eller på min holdning, men der findes nok i dette ting en række medlemmer, som kan være i tvivl om deres holdning, og hvor alle relevante oplysninger måtte være på deres plads som bedømmelsesgrundlag for at tage stilling.

Det er jo ikke alle, der har så bastant en holdning, som hr. Niels Helveg Petersen gav udtryk for, nemlig at uden hensyn til, hvilke oplysninger der fremkom, uden hensyn til, hvad der blev sagt, så ville det ikke ændre de radikales holdning. Jeg håber, hr. Niels Hel-

veg Petersen, at det er et enestående tilfælde, at de radikale er så bastante i deres stillingtagen, som der blev givet udtryk for her fra folketingets talerstol. Det er muligt, det ligger sådan, men mener hr. Niels Helveg Petersen dermed, og mener hr. Ole Espersen dermed, at relevante oplysninger af den grund bør forholdes andre i dette høje ting? I så fald må jeg indrømme, at jeg er aldeles uenig i den opfattelse.

Hvad er det egentlig, der gør, at denne lovgivning skal hastes igennem, uden at der bliver tid til de nødvendige undersøgelser? Det er vel ikke en hastelovgivning i den forstand. Det var vel klogere, at man gav sig tid til at få fremskaffet de nødvendige oplysninger. Det er ikke sikkert, at det ændrer vor stillingtagen her i folketinget, men det ændrer i hvert fald vurderingen af, om man har forsøgt at foretage en saglig lovbehandling og på denne baggrund har truffet en saglig afgørelse ud fra hver enkelt indstilling.

Ud fra disse betragtninger vil jeg gerne opfordre så mange som muligt i dette folketing til at støtte den dagsorden, der er blevet fremsat, som netop vil imødekomme ønsket om at få gennemført den undersøgelse, som må foreligge som forudsætning for en stillingtagen. Der ligger ikke heri noget ønske om, at man så ikke senere kan komme til at behandle dette lovforslag. Det er muligt, det ikke kan gennemføres i denne samling, men er det afgørende? Det er ikke afgørende i Norge. Den norske regering, som også er en socialdemokratisk regering, kan godt afvente høringer, kan godt afvente en stillingtagen på baggrund af sådanne høringer, som foretages for at danne det bedst mulige beslutningsgrundlag for det norske ting til at træffe en afgørelse. I Danmark nægter retsudvalgets flertal en tilsvarende løsning, en tilsvarende saglig og fornuftig behandling af det foreliggende lovforslag. Det beklager jeg. Jeg synes, det er urimeligt. Man burde i hvert fald gennemføre en sådan saglig behandling. Derfor vil jeg anbefale, at man stemmer for den fremsatte dagsorden.

Annelise Gottfredsen (KF):

Jeg må også beklage, at hr. Jørgen Junior overskrider grænserne for det sømmelige, når han prøver at skyde retsudvalgets medlemmer mindre pæne motiver i skoene, når de

[Annelise Gottfredsen]

ønsker at få den bedst saglige behandling af denne dybt alvorlige sag.

Jeg er et af de nye medlemmer, der ikke har haft lejlighed til at deltage i den grundige behandling af denne problemstilling, som tidligere har fundet sted. Jeg mener også, det vil være rimeligt, at man får mulighed for at få disse oplysninger lagt frem. Vi ved ikke, hvilken virkning disse oplysninger kan have for den videre behandling af lovforslaget.

Jeg vil støtte hr. Knud Damgaard's dagsordensforslag og opfordrer så mange som muligt til at stemme for det.

Melchior (CD):

Hr. Wilhjem sluttede med herfra at citere Poul Henningsen. Citatet gik ud på, at sorgen over dumheden hos nogle mennesker var større end sorgen over de døde. Det forekommer mig at være et meget vidtløftigt citat og et underligt citat at anføre. Sorgen over de døde må vel nok under alle omstændigheder gå forud for sorgen over levendes dumhed.

Hr. Wilhjem sagde en anden ting, og den vil jeg meget gerne anholde. Der blev sagt, at de, der gik imod lovforslaget, som det foreligger her, jo i virkeligheden er tilhængere af dødsstraf. Det er vist så godt som ordret citeret. Det synes jeg ikke hr. Wilhjem bør sige, eftersom flere andre har sagt, at det er ikke tilfældet. Hr. Jens Møller har bl. a. sagt det, jeg har sagt det, og flere andre har sagt det, at man er principielt og vidtgående modstander af dødsstraf, men at der kan tænkes helt ekstraordinære, ekstreme situationer, hvor man nødtvungent må gå med til det, fordi der er højere hensyn, måske til fleres liv end det liv, der eventuelt skulle blive taget. Derfor er det en tilsmudning af motiver, når hr. Wilhjem mod andres udsagn mener bedre at vide, hvad de pågældende i virkeligheden er tilhængere af.

Jeg skal i øvrigt blot kommentere den fremsatte dagsorden, som jeg straks, da den fremkom, fandt fremragende, men som jeg selvfølgelig må erkende har den svaghed, som blev nævnt af flere talere senere, at forslaget er identisk med et tidligere fremsat regeringsforslag. Ikke desto mindre er hr. Knud Damgaard's dagsorden den rigtige og den holdbare, fordi den giver tid til at tænke sig om én gang til. Vi har jo i hr. Gert Peter-

sens tale heroppe hørt, at en person, som også var medlem sidste gang vi behandlede denne sag, i mellemtiden er kommet på andre tanker. Det kunne jo være, at der var andre, der også havde brug for at revidere deres opfattelse. Til syvende og sidst er vi vel alle tvivlere i et sådant spørgsmål; det tyder tallene 80-80 på, som de vist stod i 1974, hvor der, så vidt jeg husker, ikke var nogen, der afstod fra at stemme. De tal respekterer jeg, for de tyder på, at ethvert medlem har følt, at man ikke kan undslå sig for en stillingtagen. Her er intet måske, her er intet frafald, man er nødt til at tage stilling. Men det dækker sikkert den kendsgerning, at mange af dem, der har stemt - det være sig ja eller nej - i sig, når de er gået herfra, har bevaret en fortsat tvivl. Derfor er det relevant at vinde tid til at tænke sig om. Det er da helt klart, at alting må have sin ende, og vi kan ikke selv i sådanne sager lade behandlingen rulle over årtier. Men jeg synes, det vil tjene dette ting til ære, hvis afgørelsen er længe nok undervejs til, at berettiget og rimelig tvivl er afklaret så langt, som det overhovedet er muligt. Det kan for et stort antal medlemmer i dette ting ikke være tilfældet på nuværende tidspunkt.

Derfor vil det overvejende flertal af CDs gruppe stemme for det fremsatte dagsordensforslag.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg skal bare lige kort gøre opmærksom på, at der er ikke stillet 7 eller 8 spørgsmål i retsudvalget, der er stillet 9. Det er mere for en ordens skyld. I et af svarene, vi har fået, hedder det:

»Det tilføjes, at det over for justitsministeriet er oplyst, at den norske regering har truffet principbeslutning om at søge dødsstraffen fuldstændig afskaffet i Norge. Forslag herom vil formentlig blive fremsat i indeværende forår.«

Derfor synes jeg ikke, det er rimeligt at trække en høring i Norge frem som forsvaret for at gå imod forslaget. Spørgsmålet om liv og død har vi nu i denne samling behandlet to gange, og jeg har været ordfører for SF ved begge lejligheder. Der findes simpelt hen ikke alvorligere sager at befatte sig med, og derfor er det naturligvis efter dyb ransagelse og moden overvejelse, man tager sine beslut-

[Lilli Gyldenkilde]

ninger. Den er taget, og jeg vil have lov at sige, at jeg tror ikke på, at hverken høringer hos forsvarschef og generalauditør eller straffelovråd vil ændre noget som helst på den. Heller ikke når man er ny, for det er så principiel en sag, at jeg ikke tror noget kan ændre ved den. Man har en holdning til det spørgsmål simpelt hen.

Dagsordenen kan vi naturligvis ikke stemme for, da det ganske klart er en dagsorden, der blot skal forhale sagen. I øvrigt kan ordlyden undre mig lidt, for for mig ser det ud, som om det nu skal være et større stempel, når det er et regeringsforslag, der kommer frem, end når det er private folketingsmedlemmer, der fremsætter et forslag, og det kan vel ikke være meningen.

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg kan forsikre hr. Anders Andersen om, at det radikale venstre er tilhænger af, at folketinget i sit almindelige arbejde inddrager alle relevante oplysninger, og også er indstillet på at tage hensyn til alle relevante oplysninger, der fremkommer i forbindelse med lovgivningsarbejdet. Men det er bare ikke det, denne sag drejer sig om. Den drejer sig om, at man har ønsket vurderinger fra straffelovrådet, generalauditøren og forsvarschefen. Dette er efter min mening ikke relevante oplysninger i sagen. Her drejer det sig efter min mening om at indhente irrelevante vurderinger fra temmelig vilkårligt udvalgte personer; det er ikke det samme som relevante oplysninger af betydning for sagens afgørelse.

Honoré (KrF):

Da hr. Tastesen i sit indlæg henvendt til mig fremdrog det sjette bud i Moseloven, skal jeg til hr. Tastesens orientering oplyse, at det sjette bud gælder drab, men hverken taler om krigshandlinger eller om dødsstraf.

Wilhelm (VS):

Det er klart, at spørgsmålet også vil blive diskuteret efter den afgørelse, der forhåbentlig træffes i dag. Men hvis denne diskussion skal tjene til det, jeg talte om før, og udgøre en slags bolværk, der kan give visse garantier også i ophidsede situationer, så må det være argumenterne for og imod dødsstraffen og ikke diskussionen om, hvorvidt der er begået

prokuratorkneb under udvalgsarbejdet, der kommer til at stå stærkest i denne debat. Det håber jeg den kommer til.

Vi støttede, at de spørgsmål blev stillet fra hr. Anders Andersen og andre, og jeg beklager, at de ikke blev stillet; men det er ikke rigtigt, at en stillingtagen hertil blev undgået ved rækkefølgen af afstemningerne, idet man først stemte om, hvorvidt der skulle afgives betænkning. Det er sådan noget, der bruges, og det bruges såmænd lige så meget fra den anden side, når man skal tilsløre lidt, hvad det egentlig er man gør. Men alle og enhver vidste, at den afstemning om, hvorvidt udvalget nu var klar til at afgive betænkning, også indebar, at hr. Anders Andersen ikke fik stillet sine spørgsmål. Dummere er medlemmerne af retsudvalget trods alt ikke. Enhver var klar over, hvad de afstemninger drejede sig om, så var de foregået i den modsatte rækkefølge, havde hr. Anders Andersen, hvad jeg stadig væk beklager, alligevel ikke fået stillet sine spørgsmål. Lad os nu ikke gøre hele denne principielle diskussion om dødsstraffen, som også vil fortsætte i offentligheden, til noget, der især er domineret af en sådan bureaukratisk diskussion om metoderne i retsudvalget.

Kun én bemærkning til, i anledning af at hr. Melchior bebrejdede mig, at jeg havde sagt, at de, der taler om at ville holde mulighederne åbne for kommende lovgivere, i virkeligheden er tilhængere af dødsstraf. Ja, men det mener jeg er utvivlsomt. Det mener jeg er en korrekt vurdering. Der står i mit manuskript – og det håber jeg svarer til det, jeg sagde:

»... at talen om, at man vil holde muligheder åbne for kommende lovgivere, er en omskrivning for, at man principielt er tilhænger af dødsstraf.«

Det mener jeg ikke hr. Melchior kan bestride, i hvert fald ikke hvis jeg fortæller ham for en ordens skyld, at det, jeg mener med det, er, at hvis man vil holde denne mulighed åben for kommende lovgivere, så er man ikke principielt modstander af dødsstraf. Det var lige præcis det, hr. Melchior selv bekræftede for et øjeblik siden ved at sige: der kunne jo opstå ekstreme situationer, og til trods for at han i almindelighed ville kalde sig modstander af dødsstraf, så ville han, når det kom til stykket . . . Det mener jeg ikke kan udlægges på anden måde, end at de pågæl-

[Wilhelm]

dende i hvert fald principielt ikke er modstandere af dødsstraf.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Der er jo medlemmer af retsudvalget, der, efter at jeg var oppe sidst, og efter at hr. Anders Andersen havde ordet sidst, har givet udtryk for deres opfattelse, at det, der er sket, er en normal fremgangsmåde, så jeg har ikke andre kommentarer til det, end at det er rigtigt, der er stillet 9 spørgsmål. Det sagde jeg også. Der er besvaret 9 spørgsmål. Der blev ikke ønsket yderligere spørgsmål i anledning af oplysningerne fra Norge, som jo skal ses i sammenhæng med, at Sverige og Finland har afskaffet dødsstraffen totalt. Den norske regering har truffet principbeslutning om det.

Jeg forstår ikke kritikken af, at der ikke skulle have været taget stilling til, om dette forslag skulle nyde fremme eller ej. Der blev på sædvanlig måde spurgt om, hvorvidt der kunne afgives betænkning – det kunne der – og om, hvorvidt, de navne, der stod på den tidligere indstilling, kunne stå der igen. Det kunne de. Det er foregået på ganske sædvanlig måde.

En væsentlig ting er det imidlertid at fastslå, at problemet om, hvorvidt spørgsmål 7, som jeg citerede før, var relevant eller ej, ikke alene er et spørgsmål for formanden eller for enkeltmedlemmer at tage stilling til. Det må i sidste ende være udvalget, der tager den stilling. Når det spørgsmål er blevet så diskuteret, så er det jo ikke blot af de grunde, som hr. Niels Helveg Petersen nævnte, det skyldes også, at det er usædvanligt for et udvalg at forlange udtalelser fra en bestemt embedsmand eller fra bestemte embedsmænd. Begynder man på det, er vi snart i den situation, at vi kan befrygte politiske ansættelser i administrationen. Skal embedsmændene optræde som selvstændige rollehavende for udvalgene eller ved offentlige høringer, er det klart, systemet ændrer sig i forhold til det, det har været hidtil. Det har begrundet diskussionen om spørgsmål 7 foruden de årsager, hr. Niels Helveg Petersen nævnte, og det har været årsagen til, at dette spørgsmål og dets eventuelle stillelse har været særdeles grundigt drøftet.

Formanden:

Normalt må der jo ikke refereres fra udvalg. Jeg har imidlertid skønnet, at de referater, der er kommet her, omhandlede det, offentligheden i forvejen havde kendskab til, og har derfor ikke skredet ind mod referaterne.

Robert Pedersen (S):

Det er ganske klart, at forslagsstillernes intentioner er helt i pagt med det bedste i dansk kristen og human tradition. Derfor er vi da også i den lykkelige situation, at vi under det folkestyrede Danmark har kunnet gennemføre væsentlige samfundsomvæltninger, uden at det har kostet menneskeliv. Når vi kigger sydpå fra Dybbøl, kan vi se over hele Europa, at hvert lille skridt mod større frihed og større lighed har kostet ofre, mindstene og er befæstet med blod. Her har vi været så lykkelige, at det ikke er sket, og jeg forstår forslagsstillerne derhen, at det er ud fra ønsket om på et afgørende område at knæsatte afvisning af dødsstraffen, og derfor forstår jeg dem godt.

Men man kan ikke fornægte et antal mennesker i denne sag at vurdere synspunktet ud fra dette, at det drejer sig om en helt ekstraordinær situation, en krigssituation, hvor følelserne og stemningerne er aldeles anderledes, end de er under de fredelige vilkår, vi lever under i øjeblikket.

De erfaringer, vi har fra den sidste krig, går jo først og fremmest på, at i krigssituationen og efterkrigssituationen var det et helt overvældende flertal af det danske folk: 99 pct., der ønskede, at de mennesker, der havde begået frygtelige gerninger under krigen, skulle bøde på livet. Jeg minder om, at det kun var Poul Henningsen, Hal Koch og Hartvig Frisch og enkelte individualister, der gik imod den stemning.

Når vi ved, at det kommer til at forholde sig således, kan vi så være bekendt at pålægge et kommende ting, om det måtte ske, at man skal gennemføre love med tilbagevirkende kraft? Jeg synes, det er en hård dom over de lovgivere, der i sin tid var nødt til at gennemføre denne lov. Vi kan sætte os i den situation, at skulle historien gentage sig, så ved man med usvigelig sikkerhed, at man bliver tvunget til at gå den samme vej og foretage de samme beslutninger med tilbagevir-

[Robert Pedersen]

kende kraft, som tilfældet var efter den anden verdenskrig.

Nu sker der måske ikke så meget, for enhver af os føler vel, at den situation, vi er i, ikke fører til en ny krig. Men jeg må på en række gruppefællers vegne sige, at vi ikke kan godkende det af vores partifælle Knud Damgaard stillede dagsordensforslag. Vi kan det ikke, for uanset hvor mange eksperter vi hører, er dette beslutninger, der ikke skal træffes ud fra ekspertudsagn. Men vi er til gengæld delt i spørgsmålet om forslaget: nogle stemmer for, og nogle undlader at stemme.

(Kort bemærkning).

Melchior (CD):

Må jeg lige understrege det argument, hr. Robert Pedersen netop bragte frem om den hårde dom over folketinget i 1945; jeg har ikke hørt det argument tidligere, og jeg synes, det både var relevant og væsentligt.

Så en bemærkning til hr. Wilhjelm. Det kan ikke være helt ligegyldigt, om et stort antal af folketingets medlemmer får påduttet synspunkter, de ikke har. Vi var enige i, hvad hr. Wilhjelm havde sagt, nemlig at principielt er de pågældende ifølge hr. Wilhjelm tilhængere af dødsstraf; han fastholdt det og forklarede det. Ifølge Nudansk Ordbog er et »princip« ensbetydende med »grundlag«, »grundsætning«, og der gives som eksempel, at »vi er i princippet enige« betyder: »vi er enige i det centrale«.

Vedrørende dødsstraf er jeg og sikkert de fleste af de medlemmer af tinget, som ikke kan stemme for det foreliggende forslag, i grundlaget, i hovedsagen, og derfor i princippet enige om, at den ikke bør findes. Men fordi man er enig i hovedsagen, kan der godt forekomme undtagelser fra hovedsagen – det er kun sådan, ordet princip på dansk kan anvendes – og derfor kan man altså godt i alle de mange muligheder for dødsstraf, der jo desværre har været praktiseret gennem historien og stadig bliver det rundt omkring i landene, være klar afstandtager fra dødsstraf. Det er vi i borgerlig straffelov, men derfor kan man godt i militær straffelov og under krig eller besættelse have en anden opfattelse, uden at det har rokket ved princippet. Jeg fastholder derfor min udlægning og vil ikke

have skudt synspunkter i skoene, som jeg ikke kan vedkende mig.

(Kort bemærkning).

Jørgen Junior (FP):

Jeg vil blot fastholde hr. Robert Pedersens bemærkning om, at det kun var Poul Henningsen, kun Hal Koch, kun Hartvig Frisch, der forstod situationen dengang. Man må vel også sige, at den navnkundige C. B. Henriques talte om juridisk galehus. Men jeg synes, det er ganske uvæsentligt, hvad der skete dengang. Det, der tæller, er fremtiden. Vi skal ikke interessere os for historien, vi skal lovgive for fremtiden og for moralen i fremtiden, og det, der er tale om nu, er: skal vi legalisere drab eller ej?

Johan Philipsen (V):

Det sidste, hr. Jørgen Junior sagde, er rigtigt: vi skal lovgive for fremtiden, for vi har ansvaret for fremtiden. Det skal vi gøre, med den viden og erfaring vi har fra fortiden. Jeg er meget uenig med hr. Niels Helveg Petersen, når han siger, det er temmelig irrelevante personer, der skulle spørges. Et forsvar er et forsvar også for mig og mine, og derfor er jeg meget interesseret i, hvad de folk, der leder det, vil mene om dette spørgsmål.

Så undrede det mig, at hr. Tastesen sagde, vi lige så lidt skal lovgive med tilbagevirkende kraft som lovgive over for tænkte situationer.

Det, vi diskuterer, er en lovgivning i den militære straffelov, som kun har en vis sammenhæng med den lovgivning med tilbagevirkende kraft, der blev gennemført i 1945, og som berørte et utal af personer i den landsdel, jeg bor i. Det er en lovgivning, som har været diskuteret, og i forbindelse med hvilken nogle af os ikke har følt så 100 pct. ren en samvittighed, som vi kunne have ønsket at have, men som efter min opfattelse alligevel er nødvendig, fordi der hos en stor del af vor ungdom i disse dage lød feltråbet: de lange knives nat.

Jeg beklager, når denne afstemning er forbi, at dette folketing pålægger kommende folketing at lovgive med tilbagevirkende kraft på det militære område, hvis det ulykkelige skulle ske, for det bliver nemlig konsekvensen.

[Johan Philipsen]

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af *Knud Damsgaard* (S) (se foran)

forkastedes, idet 50 stemte for, 98 imod; 1 stemte hverken for eller imod.

Formanden:

Jeg skal lade afstemningen over lovforslaget foretage ved navneopråb, og jeg beder hr. Søren B. Jørgensen foretage dette navneopråb.

Lovforslaget blev ved det derefter foretagne navneopråb, som nedenstående liste viser, vedtaget med 100 stemmer mod 46; 4 medlemmer stemte hverken for eller imod; 29 medlemmer var fraværende.

Ja:

Alfred Andersen (SF), Møller Andersen (S), Niels Andersen (S), Normann Andersen (S), Svend Andersen (Bornh. a.) (S), Svend Andersen (Rosk. a.) (FP), Yvonne Herløv Andersen (CD), Auken (S), Bakholt (S), Bernhard Baunsgaard (RV), Dorte Bennedsen (S), Bolvig (RV), Hjortlund Christensen (DR), Ib Christensen (DR), Helle Degn (S), Erling Dinesen (S), Klaus Ebbesen (S), Ellemann-Jensen (V), Erenbjerg (S), Erlendsson (FP), Ole Espersen (S), Steen Folke (VS), Jørgen Frederiksen (S), Tove Frederiksen (S), Fuglsang (DKP), Glistrup (FP), Eva Gredal (S), Mette Groes (S), Grünbaum (S), Lilli Gyldenkilde (SF), Alfred Hansen (DR), H. C. Hansen (FP), J. K. Hansen (S), Kaj Hansen (DKP), Kurt Hansen (VS), Svend Haugegaard (RV), Alice Hedegaard (DR), Irene Heintzelmann (FP), Ole Henriksen (SF), Hjortnæs (S), Erik Holst (S), Svend Erik Hovmand (V), Grete Hækkerup (S), Hans Hækkerup (S), Bertel Haarder (V), Svend Jakobsen (S), Egon Jensen (S), Erling Jensen (S), Hans Jørgen Jensen (S), Jens Peter Jensen (V), Uwe Jensen (Ribe a.) (FP), Jørgen Junior (FP), Anker Jørgensen (S), Søren B. Jørgensen (S), Tove Jørgensen (DKP), Kampmann (S), Kjærulff-Schmidt (FP), Risgaard Knudsen (S), Inge Krogh (KrF), Langsted (CD), Tove Lindbo Larsen (S), Lerke (S), Nathalie Lind (V), Lowzow (KF), Freddy

Madsen (DKP), Maisted (FP), Lissa Mathiasen (S), Poul Mortensen (S), Inge Fischer Møller (S), Jens Møller (KrF), Nauerby (FP), Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP), Johan Nielsen (S), Karl Nielsen (S), Ivar Nørgaard (S), Ib Nørlund (DKP), Erling Olsen (S), Ole Olsen (SF), Inger Stilling Pedersen (KrF), Buchart Petersen (S), Gert Petersen (SF), Niels Helveg Petersen (RV), Bjørn Poulsen (SF), Kaj Poulsen (S), Svend Erik Rasmussen (S), Eigil Schytt (S), Skytte (RV), Jimmy Stahr (S), Ebba Strange (SF), Søgaard (S), Marinus Sørensen (S), Nørgaard Sørensen (S), Tastesen (S), Thorndahl (FP), Tyroll (VS), Taanquist (S), Waldorff (VS), Birte Weiss (S), Westh (S), Wilhjelm (VS).

Nej:

Albertsen (S), Anders Andersen (V), Kaj V. Andersen (V), Keld Andersen (KF), Pilgaard Andersen (FP), Arentoft (FP), Burgdorf (KF), Camre (S), Knud Damgaard (S), Dohrmann (FP), Glensgård (FP), Annelise Gotfredsen (KF), Grove (KF), Hagen Hagensen (KF), Halvgaard (FP), Ivar Hansen (V), Karen Thurøe Hansen (KF), Lysholt Hansen (S), Holm (V), Honoré (KrF), Mimi Jakobsen (CD), Karlskov Jensen (V), Ove Jensen (FP), Askjær Jørgensen (FP), Villy Jørgensen (CD), Kjelgaard (KF), Jeppe Kristensen (V), Lawaetz (FP), Melchior (CD), Børge Møller (FP), Gerda Møller (KF), Grethe Fenger Møller (KF), Brøndlund Nielsen (V), Ninn-Hansen (KF), Bent Olsen (CD), Johan Philipsen (V), Prehn (CD), Poul Schlüter (KF), Ernst Schmidt (FP), Palle Simonsen (KF), Lis Starcke (DR), Tang Sørensen (FP), Henrik Toft (V), Voigt (FP), John Winther (KF) og Kristen Østergaard (V).

Stemmer ikke:

Arne Bjerregaard (KrF), Henning Jensen (S), Robert Pedersen (S) og Poulsgaard (FP).

Fraværende:

Erik Andersen (S), Paulus Andersen (S), Ritt Bjerregaard (S), Brusvang (CD), Chr. Christensen (KrF), Arne Christiansen (V), Christophersen (V), Poul Dalsager (S), Ellefsen (V), Jørgen Peder Hansen (S), Thomas Have (S), Heinesen (S), Holmberg (V), Kirsten Jacobsen (FP), Erhard Jakobsen (CD),

Jørgen Jensen (DKP), Lars Emil Johansen (SF), Ingolf Knudsen (CD), Kofoed (V), Lindinger (EP), Mette Madsen (V), Otto Mørch (S), Schak Nielsen (DR), Kjeld Olesen (S), Aksel Pedersen (V), Grethe Philip (RV), Steenholdt (Grøn.), Stetter (KF) og Wissing (FP).

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Bekæmpelse af terrorisme).

(Lovforslag nr L 100. Fremsat 18/11 77. Første behandling 2/12 77. Betænkning 11/4 78. Anden behandling 18/4 78. Tillægsbetænkning 25/4 78).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Ib Christensen (DR):

Ved førstebehandlingen kunne jeg på vegne af retsforbundets folketingsgruppe udtale vor positive indstilling til dette forslag, men jeg vil gøre opmærksom på, at retsforbundet var blandt de fem partier, som ikke blot ønskede, at regeringen skulle tage forbehold vedrørende artikel 1 i konventionen, hvilket regeringen har gjort, men også vedrørende artikel 8 i konventionen. Da regeringen imidlertid ikke har ønsket at tage forbehold over for artikel 8 i modsætning til, hvad Norge og Italien har gjort – artikel 8, der jo indebærer mulighed for ransagning og beslaglæggelse, telefonaflytning osv. på påkrav fra udenlandske magter også mod danske statsborgere – vil retsforbundets folketingsgruppe, der lægger megen vægt på denne artikel, undlade at stemme, uagtet vi altså har sympati for forslaget som helhed.

Ebba Strange (SF):

Når socialistisk folkeparti stemmer imod det foreliggende lovforslag i dag, er det ikke,

fordi vi ikke er klar over, at lovforslaget er en forudsætning for, at regeringen kan tilslutte sig den europæiske konvention mod terrorisme med det forbehold over for artikel 1, som regeringen ønsker at tage; vi anerkender, at regeringen ønsker at tage det forbehold over for artikel 1. Men hvis vi stemmer for lovforslaget, vil vi anse det for, at vore stemmer vil blive taget til indtægt for, at socialistisk folkeparti bakker op bag regeringens ratifikation af konventionen uden yderligere forbehold, og det gør vi ikke. Vi har ønsket, at regeringen skulle give løfte om at tage yderligere forbehold, og vi ved, at de kunne have fået et flertal for det her i tinget, men regeringen har ikke ønsket at gøre det.

Derfor skal denne lejlighed benyttes til at advare dels regeringen, dels og specielt hele den socialdemokratiske gruppe mod, hvad det er, der er ved at ske med retssikkerheden i Danmark. Dette her er et lille bitte skridt; måske kan det blive et stort skridt. Der er andre skridt på vej, og de fører alle sammen den samme vej, nemlig i retning af en mindre retssikkerhed end den, som vi, der er vokset op i Danmark, har været vant til at betragte som en naturlig og selvfølgelig ting og et naturligt og selvfølgelig led i det danske demokrati.

Der skal ikke herske tvivl om, at socialistisk folkeparti anser terrorisme for at være forbryderisk og farlig, og at vi mener, det er et samfunds pligt at forsvare borgerne mod terroristisk aktivitet. Vi mener ikke som socialister, at terrorisme har noget tilfælles med væbnet kamp for national befrielse mod fascistiske regimer. Vi erkender, at årsagerne til, at grupper tager terroristiske midler i brug, ikke mindst er den atmosfære af vold og intolerance, som reaktionære kræfter har skabt som en del af det kapitalistiske system, bl.a. i Vesttyskland.

Men vi advarer mod, at den danske regering og det danske samfund lader sig smitte af de tendenser, som vi oplever andre steder i Europa. Vi har ikke været udsat for terroristiske handlinger i Danmark, og derfor anser vi det for at være en fare for den danske retssikkerhed, hvis den danske regering og det danske folketag på forhånd tager stilling til situationer som dem, der er tale om her.

Det, det betyder at ratificere denne traktat uden yderligere forbehold end det, regeringen har lovet at tage, og som den ønsker at